

Mirva-Roosa Ollikainen

**ULKOMAILLA SUORITETUN MUUN
OPISKELUN KUIN
KORKEAKOULUOPISKELUN YHTEYS
KANSAINVÄLISEEN LIIKKUVUUTEEN
KORKEAKOULUOPINNOISSA JA
TYÖELÄMÄSSÄ**

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2024

TIIVISTELMÄ

Mirva-Roosa Ollikainen: Ulkomailla suoritetun muun opiskelun kuin korkeakouluopiskelun yhteys kansainväliseen liikkuvuuteen korkeakouluopinnoissa ja työelämässä

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Elinikäinen oppiminen ja kasvatus

Toukokuu 2024

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena oli tutkia ulkomailla suoritetun muun opiskelun kuin korkeakouluopiskelun yhteyttä kansainväliseen liikkuvuuteen korkeakouluopinnoissa ja työelämässä. Suomalaisia korkeakouluopiskelijoita on lähtenyt opiskelijavaihtoon vuosi vuodelta vähemmän ja etenkin koronapandemia laski opiskelijavaihtoon lähteneiden määrää runsaasti. Koronapandemian jälkeen opiskelijavaihtoon lähteneiden määrä on ollut taas nousussa, mutta lukema on silti jäänyt jälkeen koronaa edeltävistä huippuvuosista. Opetushallituksen huolenaiheena on ollut entistä vähäisempi opiskelijaliikkuvuus, jonka merkitys kansainvälisen osaamisen näkökulmasta on merkittävä. Opiskelijaliikkuvuuden lisäämisen tueksi opetus- ja kulttuuriministeriö onkin asettanut suosituksen kaksinkertaistaa opiskelijaliikkuvuus vuoteen 2030 mennessä.

Opiskelijavaihdon on nähty kehittävän opiskelijoiden kielitaitoa, sosiaalisia valmiuksia sekä selviytymis- ja ongelmanratkaisutaitoja. Toisaalta myös opiskelijoiden kansainvälisyysosaaminen ja kulttuuripääoma kertyvät vaihto-opintojen myötä. Opiskelijavaihto kerryttää siis sellaista osaamista, tietoa ja taitoa, josta on hyötyä yhä globalisoituneemmassa ja kansainvälistyneemmässä maailmassa ja työelämässä. Lisäksi opiskelijoiden minäpystyvyys, itsevarmuus ja luottamus omaan pärjäämiseen nousevat opiskelijavaihdon aikaansaamana.

Tässä tutkimuksessa tutkin muun ulkomailla suoritetun opiskelun yhteyttä suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Lisäksi tutkin muun ulkomailla suoritetun opiskelun sekä korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla suoritettujen opintojen suorittamisen valmiuden yhteyksiä valmiuteen hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen. Tutkimuksen päätavoitteiden myötä tarkoituksena oli selvittää muun ulkomailla suoritetun opiskelun mahdollisuutta kansainvälisen liikkuvuuden lisääntymiseen korkeakouluopinnoissa ja työelämässä. Toteutin tutkimuksen määrällisenä tutkimuksena, jonka aineistona toimi vuoden 2014 opiskelijatutkimus. Opiskelijatutkimus on osa laajempaa Eurostudent V -tutkimushanketta. Tein tutkimuksen analyysin ja muuttujien yhteyksien tutkimisen SPSS-ohjelmalla hyödyntäen ristiintaulukointia sekä riippumattomien tapausten t-testiä.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että muulla ulkomailla suoritetulla opiskelulla on yhteys valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Myös muulla ulkomailla suoritetulla opiskelulla sekä valmiudella suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla, on molemmilla yhteys valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen. Tulosten pohjalta voidaan siis tutkimusmenetelmät huomioon ottaen olettaa, että muulla ulkomailla suoritetulla opiskelulla voi olla vaikutusta kansainväliseen liikkuvuuteen sekä korkeakouluopintojen aikana että myöhemmin työelämässä. Tarkempien johtopäätösten ja tutkimuksen muuttujien kausaalisuuden tarkastelu vaatii kuitenkin jatkotutkimusta.

Avainsanat: Opiskelijavaihto, opiskelijaliikkuvuus, kansainvälinen liikkuvuus, kansainvälistyminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TEOREETTINEN TAUSTA	7
2.1	Mitä muu ulkomailla suoritettu opiskelu on?	7
2.2	Opiskelijavaihto- ja liikkuvuus	8
2.2.1	<i>Opiskelijavaihtoon- ja liikkuvuuteen liittyvät käsitteet</i>	8
2.2.2	<i>Opiskelijavaihto korkeakoulussa</i>	9
2.2.3	<i>Erasmus-ohjelma</i>	10
2.2.4	<i>Liikkuvuuden haasteet ja esteet</i>	11
2.2.5	<i>Pystyvyyssuokomus opiskelijaliikkuvuuden tukena</i>	12
2.3	Näkökulmia kansainvälisen liikkuvuuden vaikutuksista	14
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
3.1	Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja hypoteesit	19
3.2	Aineisto	21
3.3	Muuttajat	22
3.4	Analyysimenetelmät.....	24
4	TUTKIMUSTULOKSET	26
4.1	Muun ulkomailla suoritettujen opiskelun yhteys valmiuteen suorittaa tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla.....	26
4.2	Muun ulkomailla suoritettujen opiskelun yhteys valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen	28
4.3	Korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla suoritettujen opintojen suorittamisen valmiuden yhteys valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen.....	30
5	POHDINTA	32
5.1	Johtopäätökset.....	32
5.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	34
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	40
	Liite 1: Kuvakaappaukset aineiston alkuperäisistä muuttujista vastausvaihtoehtoineen.....	40
	Liite 2: Toisen tutkimuskysymyksen Levenen testin ja riippumattomien tapausten t-testin taulukko.....	41
	Liite 3: Kolmannen tutkimuskysymyksen Levenen testin ja riippumattomien tapausten t-testin taulukko.....	41

TAULUKOT

TAULUKKO 1.	RISTIINTAULUKOINNIN KONTINGENSSTAUU: MUU AIKAISEMPI ULKOMAILLA SUORITETTU OPISKELU JA VALMIUS SUORITTAA KORKEAKOULUTUTKINTOON LIITTYVIÄ OPINTOJA ULKOMAILLA	27
TAULUKKO 2.	MUUTA ULKOMAILLA SUORITETTUA OPISKELUA SUORITTANEIDEN JA SUORITTAMATTOMIEN RYHMIEN TIEDOT SUHTEESSA VALMIUTEEN HAKEUTUA ULKOMAILLE TÖIHIN	29

**TAULUKKO 3. KORKEAKOULUTUTKINTOON LIITTYVIÄ ULKOMAILLA
SUORITETTUJA OPINTOJA SUORITTANEIDEN/AIKOVIEN JA SUORITTAMATTOMIEN
RYHMIEN TIEDOT SUHTEESSA VALMIUTEEN HAKEUTUA ULKOMAILLE TÖIHIN..... 30**

**TAULUKKO 4. LEVENEN TESTI JA RIIPPUMATTOMIEN TAPAUSTEN T-TESTI: MUU
ULKOMAILLA SUORITETTU OPISKELU JA VALMIUS HAKEUTUA ULKOMAILLE TÖIHIN41**

**TAULUKKO 5. LEVENEN TESTI JA RIIPPUMATTOMIEN TAPAUSTEN T-TESTI:
KORKEAKOULUTUTKINTOON LIITTYVIEN ULKOMAILLA SUORITETTujen OPINTOJEN
SUORITTAMISEN VALMIUS JA VALMIUS HAKEUTUA ULKOMAILLE TÖIHIN 41**

1 JOHDANTO

”Ulkomaille opiskelijavaihtoon tai harjoitteluun lähtevien korkeakouluopiskelijoiden määrä on laskenut viime vuosina”, kertoo Yle:n uutinen (Anttonen & Tillaeus, 24.10.2023). Suomalaisen korkeakouluopiskelijoiden innostus opiskelijavaihtoon lähtöön on ollut viime vuosina laskussa, mutta koronapandemia seurauksena luvut ovat olleet jopa jyrkässä laskussa (Opetushallitus, 2021). Vuoden 2020 tilastot kertovat, että opiskelijoiden pitkien ulkomaajaksojen eli vähintään kolmen kuukauden mittaisten opiskelijavaihto- tai harjoittelujaksojen määrä putosi puoleen ja lyhyiden ulkomaanjaksojen eli alle kolmen kuukauden jaksojen määrä putosi kolmannekseen koronaa edeltävistä vuoden 2019 määristä (Opetushallitus, 2021).

Vaikka koronapandemian aiheuttamasta kansainvälisen liikkuvuuden pysähtymisestä on tultu jo ylöspäin, ei pandemiaa edeltäneisiin lukemiin olla vielä ylletty. Vuonna 2023 Suomesta lähteviä ulkomaanjaksoja tekivät hieman yli 10 000 korkeakouluopiskelijaa. Tähän lukuun sisältyy sekä pitkäkestoiset ulkomaanjaksot että lyhytkestoiset ulkomaanjaksot. Vastaavasti vuonna 2016 ulkomaanjaksoja suoritettiin 14 600 suomalaisen korkeakouluopiskelijoiden toimesta. Aiempaa vähäisempi opiskelijaliikkuvuus onkin opetushallituksen huolenaiheena, sillä työelämässä kansainvälisellä osaamisella on kysyntää kaikilla aloilla. Juuri opiskelijaliikkuvuus on merkittävässä roolissa kansainvälisen osaamisen hankkimiselle. (Opetushallitus, 2024)

Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämässä selvityksessä *Jokaiselle mahdollisuus kansainvälistymiseen* (Teeri, 2019) suositellaankin kansainvälisyyden ja liikkuvuuden kaksinkertaistamista vuoteen 2030 mennessä kaikilla koulutusasteilla. Selvitykseen on esitetty toimia, joilla perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen sekä korkeakoulutuksen kansainvälistä liikkuvuutta pystytään lisäämään tavoitteen mukaiseksi. Opiskelijaliikkuvuutta yritetään lisätä erilaisilla hankkeilla, toimilla sekä

suosituksilla, jotta jokaisella olisi mahdollisuus kansainvälistymiseen. Korkeakoulutuksen osalta yhdeksi tavoitteeksi vuosille 2017–2025 on asetettu kansainvälistymisjakson eli ulkomailla suoritettun opiskelu- tai harjoittelujakson sisällyttäminen kaikkiin korkeakoulututkintoihin. (Teeri, 2019)

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena onkin tutkia ulkomailla suoritettun muun opiskelun kuin korkeakouluopiskelun yhteyttä kansainväliseen liikkuvuuteen korkeakouluopinnoissa ja myöhemmin työelämässä. Tätä kautta tutkimuksen tavoitteena on selvittää, voisiko muu ulkomailla suoritettu opiskelu mahdollisesti lisätä ja edistää kansainvälistä liikkuvuutta korkeakouluopinnoissa ja työelämässä.

2 TEOREETTINEN TAUSTA

Teoreettisessa taustassa avaan tutkimukseni kannalta keskeisiä käsitteitä. Lisäksi syvennyn tarkemmin opiskelijavaihtoon- ja liikkuvuuteen sekä aiheeseen liittyviin teemoihin.

2.1 Mitä muu ulkomailla suoritettu opiskelu on?

Muulla ulkomailla suoritetulla opiskelulla viitataan tutkimukseni yhteydessä ulkomailla suoritettuun opiskeluun, joka ei liity korkeakouluopintoihin. Tässä yhteydessä muu ulkomailla suoritettu opiskelu siis tarkoittaa korkeakouluopintoihin liittymätöntä opiskelua ulkomailla. Se, mitä muuhun ulkomailla suoritettuun opiskeluun sisältyy, määrittyy täysin tutkimuksessani käyttämäni aineistoon ja muuttujaan (ks. luku 3.3).

Käyttämässäni muuttujassa muuhun ulkomailla suoritettuun opiskeluun on sisällytetty tutkimuksen tekeminen tai opintomatka, harjoittelu tai työharjoittelu, summer school (kesäkoulu) tai vastaava, kielikurssi sekä muu opiskelu. Voidaan olettaa, että muuhun ulkomailla suoritettuun korkeakoulututkintoon liittymättömään opiskeluun lukeutuu esimerkiksi lukiokoulutuksen aikaiset opiskelijavaihdot tai mikä vain ulkomailla suoritettu opiskelu, joka ei liity korkeakouluopintoihin.

Muuttujasta tekee kuitenkin herkästi olettamuksen, että sillä tarkoitetaan aikaisempaa ulkomailla suoritettua opiskelua eli ulkomailla suoritettuja opintoja, jotka on suoritettu jo ennen korkeakouluopintoja. Oman tulkintani perusteella muuttujaan lasketaan mukaan kuitenkin myös ulkomailla suoritettut opinnot, jotka on suoritettu korkeakouluopintojen aikana, mutta jotka eivät liity itse korkeakouluopintoihin. Näin ollen muu ulkomailla suoritettu opiskelu viittaa tässä tutkimuksessa kaikkeen ulkomailla, milloin tahansa suoritettuun opiskeluun, joka ei liity korkeakouluopintoihin. Tiettävästi aikaisempaa tutkimusta juuri tämän näkökulman yhteydestä opiskelijavaihtoon ja ulkomailla työskentelyyn ei ole tehty.

2.2 Opiskelijavaihto- ja liikkuvuus

2.2.1 Opiskelijavaihtoon- ja liikkuvuuteen liittyvät käsitteet

Opiskelijavaihto on vain yksi osa-alue laajempaa kansainvälisyyden käsitettä (Garam, 2000). Garamin (2000) mukaan kansainvälisyys etenkin yliopistokontekstissa ”voi pitää sisällään monenlaista toimintaa kuten mahdollisuuksia kielten opiskeluun, eri kulttuureihin liittyvien asiasisältöjen opiskelua, kansainvälisiä vierailuluentoja ja seminaareja, tutkimusten kansainvälistä julkaisemista, kansainvälistä tutkijayhteistyötä sekä kansainvälisten julkaisujen hankkimista yliopistolle” (s. 11). Kansainvälisyydellä voi siis viitata laajemmassa mittakaavassa ”kaikkeen toimintaan, jolla edistetään korkeakoulutuksen vastaavuutta suhteessa yhteiskuntien globalisoitumiseen” tai ”johon osallistuu kaksi tai useampi kansakunta tai niiden kansalaiset” (s. 11). Usein kansainvälisyys kuitenkin liitetään vain opiskelijoiden kansainväliseen liikkuvuuteen. (Garam, 2000)

Opiskelijaliikkuvuus käsitteenä sisältää Opetus- ja kulttuuriministeriön laatiman Opetus- ja koulutussanaston (2021) mukaan niin kansainvälisen opiskelijaliikkuvuuden kuin kotimaisen opiskelijaliikkuvuuden. Opiskelijavaihdolla voidaan viitata myös englanninkieliseen termiin *degree mobility*, jossa koko tutkinto suoritetaan muussa maassa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021, s. 305, 308).

Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus taas toimii yläkäsitteenä opiskelijavaihdolle. Opiskelijavaihdolla tai vaihto-opiskelulla tarkoitetaan toimintaa, ”jossa opiskelija suorittaa osan yhden maan oppilaitoksen tai korkeakoulun tutkinnosta toisen maan oppilaitoksessa tai korkeakoulussa”. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021, s. 305, 308) Tässä tutkimuksessa puhun korkeakoulututkintoon liittyvistä opinnoista ulkomailla, joilla viitataan juuri opiskelijavaihtoon.

Opiskelijavaihdon- ja liikkuvuuden yhteydessä puhutaan myös useasti ulkomaanjaksosta. Opetushallituksen (n.d.a., 1. kappale) mukaan ulkomaanjaksoksi luetaan yleensä ”vähintään viikon kestävä vaihto-opiskelu- tai harjoittelujakso ulkomailla” ja sen kriteerinä on, että ulkomaanjakso ”on osa kotikorkeakoulussa suoritettavaa tutkintoa”. Tilastoissa ja raporteissa puhutaan

yleensä erikseen pitkäkestoisista eli vähintään kolmen kuukauden kestoisista jaksoista sekä lyhytkestoisista eli alle kolmen kuukauden kestoisista jaksoista (Opetushallitus, n.d.a.).

2.2.2 Opiskelijavaihto korkeakoulussa

Vuoden 2014 opiskelijatutkimuksen eli Eurostudent V -tutkimuksen mukaan ulkomaan opiskelijavaihdossa oli ollut 16 % korkeakouluopiskelijoista ja 20 % ei vielä ollut, mutta oli aikeissa lähteä opiskelijavaihtoon. Sen sijaan 64 % opiskelijoista ei ollut eikä aikonut lähteä opiskelijavaihtoon. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014) Vuonna 2011 EU:n koulutusneuvosto asetti tavoitteen opiskelijaliikkuvuuden lisäämiseksi; vuoteen 2020 mennessä korkeakouluopinnon suorittaneista vähintään 20 %:lla tulisi sisältyä opintoihinsa opiskelu- tai harjoittelujakso ulkomailla (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014; Potila, Moisio, Ahti-Miettinen, Pyy-Martikainen & Virtanen, 2017). Korona-aika kuitenkin vähensi opiskelijaliikkuvuutta merkittävästi eivätkä tulokset olleet noususuunnassa ennen sitäkään (ks. luku 1).

Opiskelijaliikkuvuus onkin ollut tutkimuksellisesti kiinnostuksenkohteena, sillä opiskelijavaihtoa- ja liikkuvuutta on tutkittu muun muassa opiskelijatutkimusten eli Eurostudent-tutkimusten yhteydessä useampana vuonna. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemassa Eurostudent VI -tutkimuksen artikkelissa *Opiskelijavaihdosta kansainvälistyville työurille – yhdenvertaisten mahdollisuuksien opintopolku?* (Penttinen, Kosonen & Tuononen, 2017) on keskitytty yhtenä teemana liikkuvuusorientaatioon.

Artikkelin tarkastelussa muodostettiin Eurostudent VI -kyselytutkimuksen aineistosta yhtenäinen muuttuja, johon kuuluivat opiskelijat, jotka olivat olleet opiskelijavaihdossa tai olivat aikeissa lähteä, tai olivat osallistuneet opintojen aikana muuhun ulkomaanjaksoon, kuten tutkimus- tai opintomatkalle, harjoitteluun, kesäkouluun, kielikurssille tai muuhun. Tämä muuttuja kuvasi liikkuvuusorientaatiota ja sen avulla vastaajat luokiteltiin liikkuvuusorientoituneisiin ja ei-liikkuvien ryhmiin. Tuloksista selvisi, että yliopisto-opiskelijat ovat liikkuvuusorientoituneempia kuin ammattikorkeakouluopiskelijat. Samoin naiset ovat liikkuvuusorientoituneempia kuin miehet. Myös iällä on merkitystä, sillä nuoremmat opiskelijat ovat varttuneempia liikkuvuusorientoituneempia.

Sosiaalisella taustalla on lisäksi selkeä yhteys liikkuvuusorientaation yleisyyteen; vanhempien koulutustason noustessa liikkuvuusorientoituneiden osuus myös kasvaa. (Penttinen ym., 2017)

Petzold ja Peter (2015) huomasiivat tutkiessaan ulkomailla opiskelun sosiaaliseen normiin liittyviä taustatekijöitä ja vaikutuksia, että ulkomailla opiskelua koskeva normi on erityisen voimakas niillä, joilla on jo liikkuvuuskokemusta. Tämä kertoo siitä, että aiempi opiskelijaliikkuvuus vaikuttaisi olevan yhteydessä opiskelijoiden valmiuteen opiskella ulkomailla myös myöhemmin. Myös Taajamo (1999) todentaa samaa, sillä hänen mukaansa kynnys lähteä ulkomaille madaltuu kulttuuristen vuorovaikutustaitojen lisääntyessä.

Toisaalta liikkumisorientaatiolla on Eurostudent VI -tutkimukseen liittyvän artikkelin (Penttinen ym., 2017) mukaan havaittu olevan myös yhteys valmiuteen hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen. ”Kansainväliseen liikkuvuuteen orientoituneet korkeakouluopiskelijat olivat ei-liikkuvia opiskelijoita valmiimpia hakemaan töitä ulkomailta valmistumisen jälkeen” (Penttinen ym., 2017, s. 10).

2.2.3 Erasmus-ohjelma

Suomalaisopiskelijoiden opiskelijavaihto tapahtuu suurimmaksi osaksi Euroopan Unionin Erasmus-ohjelman kautta. Erasmus-ohjelmalla on pitkä historia, sillä se käynnistettiin jo vuonna 1987 Euroopan unionin panostaessa opiskelijaliikkuvuuden lisäämiseen (Teeri, 2019). Garam (2000) kertoo Suomen liittyneen Erasmus-ohjelmaan vuonna 1991. Erasmus-ohjelma onkin ollut merkittävässä roolissa vaihto-opiskelijoiden määrän kasvulle, mutta myös opiskelijavaihdon leviämiseksi kaikille koulutusaloille sekä perustutkinto-opiskelijoiden opiskelijavaihdon vakiintumiselle (Garam, 2000).

Erasmus+ -ohjelma on vuosille 2021–2027 tarkoitettu ”Euroopan unionin koulutuksen, nuorisoalan ja urheilun ohjelma” (Opetushallitus, n.d.b). Erasmus+ -ohjelman tavoitteena on koulutuksellisen, ammatillisen ja henkilökohtaisen kehityksen tukeminen Euroopassa sekä kumppanimaissa, jonka lisäksi tavoitteena on kasvun, työllisyyden, sosiaalisen koheesion ja innovaatioiden kestävän kasvun edistäminen sekä eurooppalaisen identiteetin ja aktiivisen kansalaisuuden vahvistaminen (Opetushallitus, n.d.b.). Vuonna 2023 suoritetuista

korkeakouluopiskelijoiden ulkomaanjaksoista 67 % tapahtui juuri Erasmus+ -ohjelman kautta (Opetushallitus, n.d.a.).

2.2.4 Liikkuvuuden haasteet ja esteet

Opiskelijavaihto ja toiseen maahan lähteminen opiskeluiden vuoksi voi monelle tuntua kulttuurishokilta. Kulttuurishokki viittaa Garamin (2000) mukaan yleensä vaikeuksiin, joita ilmenee, kun tuttuuden takaama varmuus häviää ulkomailla oleskelun myötä. Opiskelijavaihdon yhteydessä voi myös puhua psyykkisestä rasittavuudesta, joka ilmenee vieraaseen sopeutumisen seurauksena ja kohdatessa haasteita totuttautuessa uuteen (Garam, 2000; Taajamo, 1999). Opiskelijavaihtoon voi siis monesti liittyä sopeutumisvaikeuksia. Erilaiset vaikeudet ja haasteet liittyvätkin Taajamon (1999) mukaan monesti kulttuurisiin eroihin ja ongelmiin, joita kohdataan siirryttäessä kulttuurista toiseen. Hänen mukaansa ulkomaille sopeutuminen on aina yksilöllistä ja kohdattavat ongelmat riippuvat muun muassa kulttuurien yhtäläisyydestä sekä opiskelijan taustasta ja ulkomailla suoritettujen opintojen pituudesta. Taajamon (1999) mukaan opiskelija voi myös kohdata akateemisia haasteita, jotka liittyvät vieraalla kielellä opiskeluun sekä menestymisen vaatimuksiin.

Sopeutumisvaikeuksien lisäksi opiskelijat kokevat myös muita haasteita, jotka voivat olla liikkuvuuden esteenä. Vuoden 2014 opiskelijatutkimuksessa eli Eurostudent V -tutkimuksessa suurimmat syyt olla lähtemättä vaihtoon olivat taloudelliset syyt sekä huoli menettää vakituinen työpaikka, joka koski etenkin aikuisopiskelijoita (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014).

Samansuuntaisia tuloksia ilmenee myös vuoden 2022 opiskelijatutkimuksessa eli Eurostudent VIII -tutkimuksessa (Saari, Koivuranta & Nevalainen, 2023), jossa liikkuvuusjaksoon liittyvät taloudelliset kustannukset ovat ilmeisin este kansainväliselle liikkuvuudelle; jopa yli puolet kaikista korkeakouluopiskelijoista pitää sitä vähintään merkittävänä esteenä. Myös erossa olo perheestä eli puolisoista tai lapsista oli merkittävä tekijä. Samoin erossa olo muusta sosiaalisesta lähipiiristä eli ystävistä tai vanhemmista oli vajaan 30 prosentin mukaan vähintään merkittävänä tekijänä liikkuvuuden esteenä. Noin viidennes ammattikorkeakouluopiskelijoista ja neljännes yliopisto-opiskelijoista koki merkittävänä liikkuvuuden esteenä oman motivaation puutteen tai vähäiseksi

koetun hyödyn omille opinnoille. Ammattikorkeakouluopiskelijoista noin 19 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 15 prosenttia koki puutteellisen kielitaidon liikkuvuuden esteenä. (Saari ym., 2023)

Tosiasialliset selitystekijät, jotka selittävät liikkuvuusaikomuksia, ovat erossa olo perheestä sekä motivaatiotekijät. Nämä selitystekijät erottelevat liikkuvuusjaksoilla jo olleita tai vaihtoon lähteviä niistä opiskelijoista, jotka eivät aio lähteä ulkomaille. Liikkuvuusjaksoja suunnittelevat opiskelijat eroavat siis perheestä erossa olon sekä motivaation puutteen suhteen kaikkein eniten niistä opiskelijoista, jotka eivät suunnittele liikkuvuusjaksoja. (Saari ym., 2023)

Vuoden 2022 opiskelijatutkimuksessa on tarkasteltu tarkemmin motivaatiota, joka tutkimuksen mukaan selittää voimakkaasti liikkuvuuteen liittyviä suunnitelmia. Opiskelijatutkimuksessa arvellaankin esteenä koetun motivaation ennustavan sitä, että opiskelija ei lähde liikkuvuusjaksolle. Tarkastellessa vuosien 2016 ja 2019 tutkimuskierrosten tuloksia huomattiin, että niin ammattikorkeakouluopiskelijoista kuin yliopisto-opiskelijoista ”motivaation suurena tai melko suurena esteenä kokevien osuus kasvoi” 20 prosentista 25 prosenttiin (s. 119). Edelleen neljäsosa yliopisto-opiskelijoista piti yhä vuonna 2022 motivaation puutetta merkittävänä esteenä ammattikorkeakouluopiskelijoiden osuuden laskiessa 21 prosenttiin. Myös liikkuvuusjakson koettu hyöty opintojen kannalta kuvaa hyvin samansuuntaisia tuloksia. (Saari ym., 2023)

Taajamon (1999) mukaan motivaatio onkin ulkomaille opiskelemaan hakeutumisen vaatimus. Lisäksi hänen mukaansa motivaatio toimii opiskelulle asetettujen vaatimusten ja uudenlaisten opiskelusysteemien ja -tyylien sopeutumisen edellytyksenä. Vuoden 2022 opiskelijatutkimuksen tulosten mukaan opiskelijan kielitaidolla on myös yhteys motivaatioon; ”mitä kielitaitoisempi opiskelija on, sitä korkeampi motivaatio kansainväliselle liikkuvuudelle” (Saari ym., 2023, s. 120).

2.2.5 Pystyvyysuskomus opiskelijaliikkuvuuden tukena

Muun muassa motivaation näkökulman kautta opiskelijaliikkuvuus voidaan liittää Albert Banduran pystyvyysuskomukseen ja minäpystyvyyteen. Banduran 1977 kehittämä minäpystyvyyden käsite viittaa yksilön uskoon, käsityksiin ja

luottamukseen omista kyvyistä suoriutua ja selviytyä jostakin tehtävästä tai tilanteesta onnistuneesti. Uskomukset ja odotukset omasta pystyvyydestä määrittävät sen, kuinka paljon vaivaa yksilö käyttää, ja kuinka kauan yksilö kestää eteen tulevia esteitä ja haasteita. Mitä vahvempi minäpystyvyys, sen aktiivisempia myös ponnistelut tehtäviä ja tilanteita kohtaan on. (Bandura, 1977) Näin ollen opiskelijan uskomus ja luottamus siihen, että hän pärjää opiskelijavaihdossa, lisää opiskelijan vaivannäköä ja ponnisteluja opiskelijavaihdon suhteen. Tämä taas vaikuttaa opiskelijan motivaatioon positiivisesti.

Banduran (1977) mukaan minäpystyvyyden muodostumiseen vaikuttaa niin yksilön aiemmat onnistumisen kokemukset, toisten vertaiskokemuksista saatavat mallit eli mallioppiminen, sanallinen kannustava ja rohkaiseva palaute sekä omat kehon fysiologiset olotilat. Yksilön aiemmat onnistumisen kokemukset ovat tehokkain minäpystyvyyden lähde, sillä ne perustuvat henkilökohtaisiin kokemuksiin. Minäpystyvyys vahvistuu erityisesti juuri positiivisten kokemusten ja tekemisen kautta. Vastaavasti toistuvat epäonnistumisen kokemukset heikentävät minäpystyvyyttä. (Bandura, 1977)

Onkin siis tärkeää, että opiskelijoiden minäpystyvyyttä vahvistetaan yleisen oppimisen lisäksi myös kansainvälisyyden ja opiskelijaliikkuvuuden näkökulmasta. Kun opiskelija on saanut positiivisia onnistumisen kokemuksia, nähnyt muiden onnistuneita kokemuksia, saanut kannustavaa palautetta ja kokee kehollisen olotilansa hyväksi liittyen kansainväliseen liikkuvuuteen, vahvistavat nämä opiskelijan pystyvyyssuomuksia, lisäävät motivaatiota ja herättävät opiskelijan halukkuutta lähteä opiskelijavaihtoon. Erityisesti juuri aikaisemmillä onnistumisen kokemuksilla, liittyen opiskeluun ulkomailla, voi siis olla erittäin suuri merkitys opiskelijoiden minäpystyvyyden kasvuun ja valmiuteen hakeutua myös myöhemmin ulkomaille opiskelemaan tai töihin.

Garam kertoo tutkimuksessaan *Kansainvälisyyttä käytännössä: Suomalaisten vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomailla opiskelusta* (2000), että opiskelijavaihdossa olleet nostivat tutkimuksessa esiin erilaisia elämänhallinnan lisääntymisen kokemuksia: opiskelijavaihto antoi uskoa omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin selviytyä haastavista tilanteista vieraassa ympäristössä, se lisäsi rohkeutta ja ennakkoluulottomuutta sekä kasvatti itseluottamusta. Arvaamattomista tilanteista selviytyminen Garamin (2000) mukaan näin ollen lisää rohkeutta tarttua myös uusiin haasteisiin samalla kun

ongelmien voittaminen tuottaa onnistumisen tunteen. Opiskelijavaihdon aikaisten ongelma- ja stressitilanteiden ratkaiseminen kasvattaakin hänen mukaansa yksilön kapasiteettia ja kyvykkyyden tunnetta. Ongelmanratkaisukyky, sitkeys ja itsevarmuus siis kasvavat oman arkiympäristön ulkopuolella asuessa toisessa maassa (Kelhä, 2023). Myös Taajamo (1999) mainitsee itsevarmuuden ja luottamuksen omaan pärjäämiseen lisääntyvän ulkomailla opiskelun myötä, jonka lisäksi opiskelijan itseohjautuvuus lisääntyy. Edellä kuvatut havainnot kuvastavat juuri minäpystyvyyttä ja minäpystyvyyden lisääntymisen vaikutusta uusien haasteiden ja ponnisteluiden edessä.

2.3 Näkökulmia kansainvälisen liikkuvuuden vaikutuksista

Opiskelijavaihdolla on erinäisten tutkimusten valossa nähty olevan paljon positiivisia vaikutuksia niin opiskelijoille itselleen kuin myös työelämän ja Suomen kansainvälisen kilpailukyvyinkin kannalta. Vaihto-opiskelu koetaan Garamin (2000) mukaan olevan hyödyllistä juuri työelämän ja työpaikan saamisen kannalta, sillä ulkomailla opiskelu kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, sosiaalisia valmiuksia sekä selviytymis- ja ongelmanratkaisutaitoja. Ulkomailla opiskelun nähdäänkin kehittävän osaamista, jota tarvitaan etenkin kansainvälistyvillä työmarkkinoilla (Penttinen ym., 2017). Vaihto-opiskelijat ovat näin ollen paremmin valmistautuneita työelämään, jonka lisäksi kansainvälinen kokemus, joka kehittää ”avoimuutta, uteliaisuutta, itseluottamusta, suvaitsevaisuutta sekä ongelmanratkaisu- ja päätöksentekokykyä”, on työnantajien arvostamaa (Teeri, 2019, s. 14). Opiskelijoiden työllistettävyyden kannalta kansainvälinen kokemus nähdään hyödyllisenä (Saarikallio, Hellsten & Juutilainen, 2008).

Garam (2000) nostaakin esiin sen, että opiskelijavaihdon avulla pyritään antamaan opiskelijoille valmiuksia kansainväliseen kanssakäymiseen, jonka myötä halutaan päteväittää opiskelijoita kansainvälistyville työmarkkinoille. Työelämän tarpeilla perusteleminen liittyy yleensä käsitykseen globalisaatiosta. Globalisaatiolla tarkoitetaan laveasti maailman integroitumista ja lähentymistä yhä yhtenäisemmäksi sosiaalisesti järjestelmäksi, jossa yhtenäistymistä voi tapahtua politiikan, kulttuurin ja sosiaalisten suhteiden alueella. (Garam, 2000)

Globalisaatio liittyy Garamnin (2000) mukaan kuitenkin ennen kaikkea taloudelliseen yhtenäistymiseen. Monet yritykset pyrkivät kehittymään

kansainvälisiksi toimijoiksi hajauttamalla omistuksensa moniin eri maihin ja sijoittamalla liiketoimintansa paikkoihin, mistä avautuu parhaat mahdollisuudet. Korkea koulutus sekä kansainvälisyystaidot mahdollistavat talouden globalisoituessa työntekijöiden siirtymisen maasta toiseen, jonka lisäksi ne toimivat valttina maan kansainvälisessä kilpailussa liittyen yrityspaikkojen sijoituspaikkoihin ja taloudelliseen menestykseen. (Garam, 2000) Tällaisessa globaalissa osaamiskilpailussa koulutuksen kansainvälisyys luokin pohjan Suomen kansainväliselle kilpailukyvyille, sillä korkeakoulujen kansainvälistyminen on osana edistämässä osaavan, tiedostavan ja globaalin työvoiman tuottamisessa (Teeri, 2019). Kielitaidon ja kulttuurienvälisten taitojen hankkimista pidetäänkin tärkeänä globaalitalouden kannalta (Petzold & Peter, 2015).

Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämässä selvityksessä *Jokaisella mahdollisuus kansainvälistymiseen* (Teeri, 2019, s. 13) on lueteltu hallitusohjelman pitkän aikavälin tavoitteita, jotka kiteyttävät juuri kansainvälisyyden tarkoituksen hyvin:

”Hallitusohjelman tavoitteena on ollut edistää kansainvälisyyttä kaikilla koulutusasteilla ja kaikissa koulutusmuodoissa. Suomalaisen osaamisjärjestelmän tulee kouluttaa maailman kansalaisia, joilla on kyky ja into toimia kansainvälisessä vuorovaikutuksessa globaalissa maailmassa. Tavoitteena korkeakoulutuksen osalta on, että jokainen korkeakoulusta valmistuva on opinnoissaan tottunut toimimaan kansainvälisessä, monikulttuurisessa toimintaympäristössä ja ymmärtää erilaisuutta, globaaleja haasteita ja kestävän yhteiskunnan periaatteita.”

Saarikallion ym. (2008) mukaan kielitaidon ja kansainvälisen osaamisen lisäksi on myös tärkeää ymmärtää ja kunnioittaa vieraita kieliä ja kulttuureja, ja samalla tulla toimeen muun muassa erilaisten kansallisuuksien ja etnisten ryhmien kanssa. Taajama (1999) kertookin kulttuurien välisen vuorovaikutuksen pyrkivän lisäämään vieraiden kulttuurien ymmärrystä, sillä ulkomailla opiskelu avartaa kulttuurista näkökulmaa. Kelhän (2023) mukaan kielitaidolla ja ymmärryksellä erilaisista kulttuureista ja toimintatavoista käytetään termiä kansainvälisyysosaaminen. Yleiset työelämävalmiudet kuten uteliaisuus, tuottavuus ja kyky toimia uusissa tilanteissa ovat yhteydessä juuri kansainvälisyystaitoihin (Kelhä, 2023). Ulkomailla suoritetut opinnot ovat Petzoldin ja Peterin (2015) mukaan yksiä keskeisimpiä välineitä tarjota opiskelijoille näitä

kansainvälisyysosaamisen taitoja. Oman maan ulkopuolella hankittua osaamista ja kokemusta onkin Kelhän (2023) mukaan syytä pitää arvossaan kansainvälisyysosaamisen kannalta.

Toisaalta ulkomailla suoritettut opinnot voivat tarjota myös kulttuurista pääomaa. Kulttuuripääoma on yksi Pierre Bourdieun (1986) pääoman perusmuodoista, joka voi esiintyä kolmessa muodossa; ruumiillisessa, objektiivisessä sekä institutionalisoituneessa muodossa. Ruumiillisella kulttuuripääomalla Bourdieu tarkoittaa kehon ja mielen pitkäkestoisia asenteita eli tietoa ja taitoa, jotka ovat kiinteä osa ihmistä ja hänen habitustaan. Ruumiillista kulttuuripääomaa voi hankkia ajanjakson, yhteiskunnan ja yhteiskuntaluokkien mukaan vaihtelevassa määrin ja sitä voi kertyä jopa tiedostamatta ilman tarkoituksellista kiinnittymistä. Bourdieun mukaan objektiivinen tai esineellinen kulttuuripääoman muoto liittyy kulttuurihyödykkeisiin, kuten kuviin, kirjoihin ja maalauksiin. Viimeinen kulttuuripääoman muoto eli institutionalisoitunut kulttuuripääoma liittyy Bourdieun mukaan sen sijaan koulutukseen ja siitä saataviin akateemisiin pätevyyksiin, tutkintoihin ja todistuksiin. (Bourdieu, 1986)

Institutionalisoitu kulttuurinen pääoma, joka kerääntyy koulutuksen myötä, on Koikkalaisen (2014) mukaan yleisesti ottaen tarkoitettu käytettäväksi siinä maassa, missä itse koulutus on hankittu. Toisessa maassa yhteiskunta toimii eri tavalla yhtä lailla kuin työelämän vaatimuksetkin ovat erilaiset, joten kotimaassa ”sisäistetty kulttuurinen pääoma eli osaaminen, kulttuurinen ymmärrys, kielitaito ja paikallisympäristön toimintatapojen tuntemus” voi siten ulkomailla menettää merkitystään (Koikkalainen, 2014, s. 16). Toisaalta Koikkalaisen (2014) tekemässä tutkimuksessa selvisi, että korkeasti koulutettujen suomalaisten kulttuurinen pääoma siirtyy suhteellisen helposti ainakin Euroopan sisällä. Tästä huolimatta voi päätellä, että jos kulttuurista pääomaa on sisäistänyt ja kerryttänyt myös muista kulttuureista, kuin missä on suorittanut koulutuksensa, on ulkomaille töihin siirtyminen näin ollen helpompaa. Ulkomailla opiskelusta voi siis olla kulttuurisen pääoman kannalta hyötyä hakeutuessa ulkomaille töihin ja sopeutuessa uuteen maahan ja toimintakulttuuriin, sillä ulkomailla opiskelun kautta pystyy Taajaman (1999) mukaan kartuttua kulttuurista pääomaa, jota vaaditaan kansainvälisiin kanssakäymisiin. Garam (2000) myös huomauttaa, että kulttuurinen pääoma toimii erottautumiskeinona työpaikkakilpailussa.

Ulkomailla opiskelusta on hyötyä niin yleisesti koulutuksen kuin opiskelijan itsensä kannalta. Saarikallion ym. (2008) mukaan ulkomailla opiskelun vaikutukset itse koulutukseen nähdään perustietoina- ja taitoina, kun taas niin sanottuja lisäbonustaitoja ovat ulkomailla opiskelun vaikutus henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, kielitaitoon sekä kulttuuri- ja yhteiskuntatuntemukseen. Taajamon (1999) mukaan opiskelijavaihto hahmotetaan opiskelijoiden silmin lopulta kuitenkin yksittäisten hyötyjen tai haasteiden sijasta kokonaisuutena. Hänen mukaansa opiskelijavaihdon avulla opiskelijat oppivat näkemään ”itsensä ja oman asemansa maailmassa uudesta näkökulmasta” (s. 51) samalla kun he huomaavat kehityksen, joka on tapahtunut heissä itsessään.

Kansainvälisestä kokemuksesta on hyötyä myös opiskelijoiden uraodotusten kannalta (Saarikallio ym., 2008). Tutkimuksissa on havaittu, että ulkomailla opiskelu voi sekä vahvistaa olemassa olevia urasuunnitelmia että avartaa uramahdollisuuksia entisestään. Opinnot ulkomailla kehittävät urasuunnittelutaitoja sekä päätöksentekoa liittyen ammatilliseen suuntautumiseen. Tästä näkökulmasta ulkomailla opiskelu voi siis vahvistaa henkilökohtaista uraitseluottamusta sekä olla tukemassa myönteisen ammatillisen identiteetin kehittymisessä. Ulkomailla opiskelu voi lisäksi edistää kokonaisvaltaisempaa henkilökohtaista kasvua ja kehittymistä. (Penttinen ym., 2017) Taajamo (1999) mukailee tätä samaa, sillä hänen mukaansa opiskelijavaihto kaiken kaikkiaan rakentaa opiskelijoiden identiteettiä, koska opiskelijat näkevät itsessä tapahtuneen kehityksen ja muuttuneen asemansa suhteessa maailmaan, jonka lisäksi opiskelijoille avautuu uusia näkökulmia opiskelunsa ja tulevaisuudensuunnitelmiansa suhteen. Erilaisten identiteettien rakentuminen onkin mahdollista ulkomailla opiskelun myötä (Taajamo, 1999).

Opiskelijavaihdon erinäisten hyötyjen ja kerrytetyn osaamisen valossa ei olekaan ihmeellistä, että opiskelijoita kiinnostaa kansainvälistyminen myös myöhemmin. Opiskelijavaihdolla on nähty olevan yhteys opiskelijoiden suuntautumiseen enemmän kansainvälisille työurille verrattuna liikkumattomiin opiskelijoihin (Penttinen ym., 2017), sillä ulkomailla opiskelu lisää ulkomailla työskentelyn todennäköisyyttä (Saarikallio ym., 2008). Tutkimuksissa on myös todennettu, että ulkomailla opiskelleet työskentelevät pelkästään kotimaassa opiskelleita useammin kansainvälisissä työtehtävissä (Saarikallio ym., 2008).

Tällainen työvoiman kansainvälinen liikkuvuus voidaan Saarikallion ym. (2008) mukaan nähdä hyödyllisenä etenkin taloudellisen kehityksen näkökulmasta. Kun työvoima liikkuu vapaasti, on työntekijöiden ja työpaikkojen kohtaaminen tehokasta (Saarikallio ym., 2008).

Toisaalta kansainvälisellä työvoiman liikkuvuudella on myös haitansa, josta on ollut paljon julkista keskustelua viimeisten vuosikymmenten ajan. Saarikallion ym. (2008) mukaan tätä haittapuolta perustellaan usein aivovuodon näkökulmasta. Tällöin uhkana on inhimillisen pääoman liikkuminen pois Suomesta koulutetun työvoiman muodossa (Saarikallio ym., 2008). Zafarin (2019) mukaan aivovuodossa ja inhimillisen pääoma liikkuvuudessa on kyse maastamuutosta, jossa korkeasti koulutetut ja ammattitaitoiset henkilöt muuttavat pois kotimaastaan tai maasta, jossa ovat hankkineet koulutuksensa. Suomessa korkeasti koulutettujen työntekijöiden maastamuuttoa tapahtuu enemmän kuin korkeasti koulutettujen työntekijöiden muuttoa Suomeen (Zafar, 2019).

On kuitenkin hyvä tiedostaa, että opiskelijavaihdolla on tutkimusten valossa huomattavia hyötyjä opiskelijoille itselleen muun muassa työelämävalmiuksien ja kansainvälisen kokemuksen, kielitaidon, kansainvälistymisosaamisen ja kulttuuripääoman kerryttämisen sekä henkisen kasvun ja identiteetin rakentamisen näkökulmista. Ulkomailla opiskelu on myös merkittävässä roolissa työvoiman kansainvälistymisessä ja liikkuvuudessa, joka on tärkeää yhtä globalisoituneemmassa ja kansainvälistyneemässä maailmassa.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsittelen tutkimukseni toteutukseen liittyviä seikkoja. Aluksi määrittelen tutkimuksen tavoitteen ja kerron tutkimuskysymykset ja hypoteesit tutkimukselle. Tämän jälkeen siirryn tutkimusaineiston kuvailuun ja kerron, mitä rajauksia olen tehnyt siihen. Lopuksi esittelen tutkimuksen muuttujat sekä analyysimenetelmät.

3.1 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia, onko ulkomailla suoritettu muu opiskelu kuin korkeakouluopiskelu yhteydessä suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden valmiuteen suorittaa tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla eli opiskelijavaihto korkeakouluopintojen aikana. Tarkoituksena on myös tutkia, onko muu ulkomailla suoritettu opiskelu sekä valmius suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla yhteydessä suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen. Varsinaisten tutkimustavoitteideni kautta tutkimukseni tavoitteena on myös selvittää muun ulkomailla suoritettun opiskelun mahdollisuutta kansainvälisen liikkuvuuden lisääntymiseen korkeakouluopinnoissa ja työelämässä. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Miten muu ulkomailla suoritettu opiskelu on yhteydessä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla?

2. Miten opiskelijat, jotka ovat suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla eroavat muista opiskelijoista valmiudessa hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen?

3. Miten opiskelijat, jotka ovat valmiita suorittamaan korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla eroavat muista opiskelijoista valmiudessa hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen?

Tutkimuskysymykset auttavat testaamaan hypoteeseja. Tutkimushypoteesi ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla on:

H_1 = Muu ulkomailla suoritettu opiskelu on yhteydessä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla.

Ja toisen tutkimuskysymyksen kohdalla:

H_2 = Opiskelijat, jotka ovat suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla eroavat muista opiskelijoista valmiudessa hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen.

Sekä kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla:

H_3 = Opiskelijat, jotka ovat valmiita suorittamaan korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla eroavat muista opiskelijoista valmiudessa hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen.

Tutkimuskysymyksiä tarkastellaan aineistoa analysoimalla. Analyysia tehdään tilastollisin menetelmin, jota varten täytyy määrittää myös nollahypoteesit. Nollahypoteesi ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla on:

H_0 = Muu ulkomailla suoritettu opiskelu ei ole yhteydessä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla.

Ja toisen tutkimuskysymyksen kohdalla:

H_0 = Opiskelijat, jotka ovat suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla eivät eroa muista opiskelijoista valmiudessa hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen.

Sekä kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla:

H_0 = Opiskelijat, jotka ovat valmiita suorittamaan korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla eivät eroa muista opiskelijoista valmiudessa hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen.

3.2 Aineisto

Tutkimukseni aineisto on vuoden 2014 opiskelijatutkimus, jonka kvantitatiivinen aineisto on kerätty Suomessa vuonna 2013 verkkokyselynä. Opiskelijatutkimus liittyy laajempaan Eurostudent V -tutkimushankkeeseen. Eurostudent V -tutkimus on noin 30 maan yhteiseurooppalainen tutkimushanke, jonka tarkoituksena oli tarkastella ja vertailla opiskelijoiden olosuhteita tutkimukseen osallistuneiden maiden välillä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014)

Opiskelijatutkimuksen data on ladattu Tampereen yliopiston ylläpitämästä Aila-tietoarkistosta. Aila-tietoarkistossa on saatavilla myös vuosien 2000, 2010 ja 2016 opiskelijatutkimukset. Opiskelijatutkimusten kysymykset ohjeineen ja vastausvaihtoehtoineen vaihtelevat joka tutkimuskierroksella (Potila ym., 2017), joten esimerkiksi vuoden 2014 ja vuoden 2016 opiskelijatutkimuksissa on hieman erilaiset kysymykset. Tutkimustani varten valitsin vuoden 2014 opiskelijatutkimuksen aineiston, sillä sen kysymykset eli muuttujat palvelivat paremmin omaa tutkimustani ajatellen. Halusin nimenomaan tarkastella muuta ulkomailla suoritettua opiskelua, joka ei liity korkeakouluopintoihin, ja tätä kautta tarkastella ulkomailla suoritettujen opintojen yhteyttä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla sekä valmiuteen hakeutua töihin ulkomaille. Tämä näkökulma ei olisi ollut mahdollista vuoden 2016 opiskelijatutkimuksen aineiston kautta, sillä kyseisessä aineistossa vastaavan kaltaisessa muuttujassa tarkasteltiin korkeakouluopintoihin liittyviä ulkomailla suoritettuja opintoja.

Suomessa vuoden 2014 opiskelijatutkimukseen osallistui 3620 opiskelijaa, johon lukeutuu Suomessa yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa tutkintoa suorittavat henkilöt. Aineistossa on mukana suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden lisäksi suomalaisessa korkeakoulussa opiskelevat ulkomaalaiset opiskelijat. Kaikista opiskelijoista 12 % on suorittanut ulkomaisen tutkinnon, joka vastaa ulkomaalaisten opiskelijoiden osuutta aineistosta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014) Tutkimukseni kannalta on kuitenkin oleellista tarkastella ainoastaan suomalaisia korkeakouluopiskelijoita, jotta ulkomaisen tutkinnon suorittaneiden vastaukset eivät vaikuta tutkimukseni tuloksiin tarkastellessa muun ulkomailla suoritettua opiskelua suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Aineiston rajaamisen avulla muodostui

tutkimuksessani hyödynnettävä aineisto, joka on kooltaan 3157 osallistujaa. Tämä määrä kuitenkin karsiutui vielä 2843 osallistujan aineistoksi poistettaessa puuttuvia havaintoja, josta kerron tarkemmin luvussa 3.3.

3.3 Muuttujat

Tutkimukseni muuttujat ovat suoraan valmiista aineistosta otettuja muuttujia (ks. Liite 1). Tutkimuksessani hyödynsin kolmea muuttujaa. Alkuperäisessä kyselyssä muuta ulkomailla suoritettua opiskelua selvitettiin kysymyksellä ”Oletko koskaan ollut ulkomailla muun opiskelun kuin korkeakouluopintojen vuoksi?”. Muu ulkomailla suoritettu opiskelu oli jaettu viiteen erilliseen muuttujaan: ”a. Tekemässä tutkimusta tai opintomatalla”, ”b. Harjoittelussa/työharjoittelussa”, ”c. Summer schoolissa tai vastaavassa”, ”d. Kielikurssilla” ja ”e. Muu opiskelu”. Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä” tai ”ei”. Yhdistin erilliset muuttujat yhdeksi muuttujaksi siten, että ne osallistujat, jotka olivat vastanneet vähintään yhteen kohtaan kyllä, saavat arvon 1 ja ne, jotka ovat vastanneet kaikkiin kohtiin ei, saavat arvon 0. Tämä muuttuja toimii tutkimukseni selittävänä muuttujana tutkimuskysymyksissä 1 ja 2.

Opiskelijavaihtoa korkeakoulussa selvitettiin kysymyksellä ”Oletko suorittanut tutkintoosi liittyviä opintoja tai harjoittelua ulkomailla?”. Vastausvaihtoehdot olivat ”Kyllä olen”, ”En, mutta olen aikeissa lähteä” sekä ”En, enkä ole aikeissa lähteä”. Kaksi ensimmäistä vastausvaihtoehtoa ja niiden muodostamat ryhmät kuvaavat opiskelijoita, jotka ovat suorittaneet korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla tai aikovat suorittaa. Tästä syystä koodasin ryhmät yhdeksi ryhmäksi, joka kuvaa yhtenäisellä tasolla korkeakouluopiskelijoiden valmiutta suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Näin ollen muuttuja jakautuu kahteen ryhmään sen mukaan, onko opiskelija suorittanut tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla tai aikeissa suorittaa vai ei. Tämä muuttuja toimii selitettävänä muuttujana tutkimuskysymykseen 1 ja selittävänä muuttujana tutkimuskysymykseen 3. Poistin aineistosta havainnot, joissa ei ollut vastattu kumpaankaan edeltävään muuttujaan.

Muuta ulkomailla suoritettua opiskelua sekä tutkintoon liittyviä ulkomailla suoritettuja opintoja kuvaavat muuttujat ovat molemmat laatueroasteikollisia.

Nummenmaan (2023) mukaan laatueroasteikollisten muuttujien havainnot jakautuvat toisensa poissulkeviin luokkiin eli yksi havainto kuuluu vain yhteen luokkaan. Laatueroasteikollisesta muuttujasta käytetään myös nimitystä kategorinen muuttuja (Nummenmaa, 2023). Edellä kuvatuissa muuttujissani havainnot siis jakautuvat ”kyllä” tai ”ei” kategorioihin.

Viimeisessä muuttujassani valmius hakeutua töihin ulkomaille oli yksi työllistymisen luottavaisuuteen liittyvistä kohdista. Luottamusta työllistymiseen tarkasteltiin kysymällä ”Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa mielipidettäsi?” ja ulkomaille töihin hakeutumisen valmius oli kysymyksen viimeinen kohta, jossa asiaa tiedusteltiin väittämällä ”Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, lähdän ulkomaille työnhakuun”. Vastausvaihtoehdot olivat ”Täysin samaa mieltä”, ”Samaa mieltä”, ”Ei samaa eikä eri mieltä”, ”Eri mieltä” sekä ”Täysin eri mieltä”. Muuttuja on siis Likert-asteikollinen muuttuja, joka on tyypillinen mielipideväittämässä (Vilka, 2007). Likert-asteikko tai Likertin asteikko on käytännössä järjestysasteikollinen, mutta sitä on mahdollista tulkita välimatka-asteikollisena, joka mahdollistaa laadukkaampien analyysimenetelmien käytön (Vehkalahti, 2014). Tämä muuttuja toimii selitettävänä muuttujana tutkimuskysymyksiin 2 ja 3.

Lisäksi muuttuja on riittävän normaalijakautunut. Muuttujan normaalijakautuneisuutta pystytään tulkitsemaan useilla erilaisilla menetelmillä. Moodin, mediaanin ja keskiarvon avulla saadaan melko hyvä kuva jakauman sijainnista sekä muodosta (Nummenmaa, 2023), sillä jakauman symmetrisyyttä kuvaa se, että moodi, mediaani ja keskiarvo ovat suunnilleen yhtä suuria (Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen, 2019). Tutkimukseni muuttujan moodi sekä mediaani on 3 ja keskiarvo on 3,19. Nummenmaan ym. (2019) mukaan muuttujan symmetrisyydestä kertoo myös vinous, kun taas jakauman huipun terävyydestä kertoo puolestaan huipukkuus. Muuttujani vinous on arvoltaan -0.126 ja huipukkuus on arvoltaan -1.096 . Negatiivinen vinous tarkoittaa vasemmalle vinoa jakaumaa, kun taas negatiivinen huipukkuus tarkoittaa litteähuippuista jakaumaa (Nummenmaa, 2023; Nummenmaa ym., 2019), mutta arvot ovat kuitenkin melko pieniä.

Muuttujan normaalijakautuneisuutta pystytään Nummenmaan (2023) mukaan myös arvioimaan SPSS-ohjelmalla piirretyn histogrammin ja kuvaajan päälle piirretyn normaalijakauman avulla. Muuttujani ilmentää lieviä vinouden ja

huipukkuuden arvoja, mutta se näyttää silmämääräisesti arvioiden olevan normaalisti jakautunut. Näiden tietojen perusteella muuttujani voidaan siis olettaa olevan riittävän normaalisti jakautunut.

3.4 *Analyysimenetelmät*

Tutkimukseni on määrällinen tutkimus eli kvantitatiivinen tutkimus, ja aineiston analyysin suoritan SPSS Statistics -ohjelmalla. Analyysissä tutkin muuttujien välisiä yhteyksiä erilaisin menetelmin pohjautuen tutkimukseni muuttujiin.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tutkin muun ulkomailla suoritetun opiskelun yhteyttä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Tätä tutkin ristiintaulukoinnin ja khiin neliö (X^2) -testin avulla. Ristiintaulukoinnin avulla kahden muuttujan välillä voidaan havaita yhteyksiä ja X^2 -testin avulla pystytään mittaamaan muuttujien välistä riippuvuutta (Nummenmaa ym., 2019).

Ristiintaulukointi on menetelmä, jossa tarkastelun kohteena on kahden kategorisen muuttujan välinen yhteisjakauma (Nummenmaa, 2023; Nummenmaa ym., 2019). Ristiintaulukoinnista saatavasta taulukosta käytetään nimeä kontingenssitaulu, jossa Nummenmaan (2023) mukaan esitetään ”kuinka monta muuttujan x kuhunkin luokkaan kuuluvaa havaintoa kuuluu mihinkin muuttujan y luokkaan” (s. 305).

X^2 -riippumattomuustestissä taas Nummenmaan (2023) mukaan selviää, ”riippuko kategorisen muuttujan arvojen jakautuminen jostain toisesta kategorisesta muuttujasta” (s. 306). X^2 -riippumattomuustesti on epäparametrinen testi, joka on tarkoitettu laatueroasteikollisille eli kategorisille muuttujille, ja siinä tarkastellaan muuttujien välisen yhteyden voimakkuutta. X^2 -testin oletuksena on myös, että alle viiden suuruisia odotettuja frekvenssejä ei saa olla yhtään. X^2 -testissä havaittujen frekvenssien suuruutta verrataan odotettujen frekvenssien suuruuteen ja testataan, onko niiden välillä tilastollisesti merkitsevää eroa. Odotetuilla frekvensseillä tarkoitetaan teoreettisesti oletettuja lukumääriä, jossa odotusarvoisesti tarkasteltavien ryhmien välillä ei olisi eroa. (Nummenmaa, 2023)

Toisessa tutkimuskysymyksessä tutkin muun ulkomailla suoritetun opiskelun yhteyttä valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin. Kolmannessa tutkimuskysymyksessä tutkin korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla

suoritettujen opintojen suorittamisen valmiuden yhteyttä valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin. Molempia kysymyksiä tutkin riippumattomien tapausten t-testillä, josta käytetään myös nimitystä riippumattomien otosten t-testi (ks. esim. Nummenmaa, 2023 ja Nummenmaa ym., 2019). Nummenmaa (2023) selventää, että kyseisessä t-testissä tutkitaan ”poikkeavatko kaksi ryhmää toisistaan jonkin ominaisuuden suhteen” (s. 171). T-testi on yksi yleisimpiä testausmenetelmiä kahden ryhmän keskiarvojen eron vertailemiseen (Nummenmaa, 2023).

Riippumattomien tapausten t-testi on parametrinen testi, jossa normaalijakaumaoletus on voimassa. Parametrisiä testejä kannattaa suosia, koska ne ovat huomattavasti tarkempia, kuin epäparametriset testit, joissa jakaumaoletus ei ole voimassa. (Nummenmaa ym., 2019) Parametriset testit havaitsevatkin herkemmin ilmiöitä, joita aineistossa on (Nummenmaa, 2023).

Testattava muuttuja sekä toisessa että kolmannessa tutkimuskysymyksessä on valmius hakeutua ulkomaille töihin. Niin kuin luvussa 3.3 on todennettu, testattava muuttuja lukeutuu välimatka-asteikolliseksi ja se on tarpeeksi normaalisti jakautunut. Nämä toimivat Nummenmaan (2023) mukaan edellytyksenä riippumattomien tapausten t-testille.

Nummenmaan (2023) mukaan riippumattomien tapausten t-testin edellytyksenä toimii myös varianssien riittävä samanlaisuus molemmissa ryhmissä ($p > .05$). SPSS-ohjelma tulostaa t-testin lisäksi Levenen testin, joka laskee varianssien yhtäsuuruuden (Nummenmaa, 2023) ja joka määrittää sen, miltä riviltä tutkimuksen tulokset tulkitaan. Lisäksi t-testin edellytyksenä toimii riittävä tapauksien määrä molemmissa ryhmissä eli vähintään noin 20 tapausta per ryhmä (Nummenmaa, 2023). Nämä pystytään tarkastamaan kuitenkin vasta t-testin yhteydessä (ks. luku 4.2 ja 4.3).

4 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen tutkimukseni tuloksia. Tulosten tarkastelu on jaettu tutkimuskysymysten mukaisesti omiin alalukuihinsa. Ensiksi tarkastelen ensimmäisen tutkimuskysymyksen tuloksia ristiintaulukoinnin ja khiin neliön -testin avulla. Seuraavaksi siirryn toisen ja kolmannen tutkimuskysymyksen tarkasteluun, joiden tuloksia tarkastelen molemmissa tutkimuskysymyksissä riippumattomien tapausten t-testin avulla.

4.1 Muun ulkomailla suoritetun opiskelun yhteys valmiuteen suorittaa tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tutkin muun ulkomailla suoritetun opiskelun yhteyttä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja. Tutkin tätä ristiintaulukoinnin ja khiin neliön -testin avulla. Khiin neliö -testin mukaan muuta ulkomailla suoritettua opiskelua suorittaneiden ryhmässä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ero muuta ulkomailla suoritettua opiskelua suorittamattomien ryhmän välillä suhteessa valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla ($X^2(1) = 45.990, p < .001$).

TAULUKKO 1. Ristiintaulukoinnin kontingenssitaulu: Muu aikaisempi ulkomailla suoritettu opiskelu ja valmius suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla

		Oletko suorittanut tutkintoosi liittyviä opintoja tai harjoittelua ulkomailla?			
		Ei	Kyllä tai aikeissa	Yhteensä	
Oletko koskaan ollut ulkomailla muun opiskelun kuin korkeakouluopintojen vuoksi?	Ei	Havaitut frekvenssit	1232	618	1850
		Odotetut frekvenssit	1156,3	693,7	1850
		%-osuus sen mukaan onko valmis suorittamaan tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla vai ei	66,6 %	33,4 %	100,0 %
	Kyllä	Havaitut frekvenssit	390	355	745
		Odotetut frekvenssit	465,7	279,3	745
		%-osuus sen mukaan onko valmis suorittamaan tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla vai ei	52,3 %	47,7 %	100,0 %
Yhteensä	Määrä	1622	973	2595	
	%-osuus sen mukaan onko valmis suorittamaan tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla vai ei	62,5 %	37,5 %	100,0 %	

Taulukosta 1 voidaan havaita, että valmius suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla vaihteli niiden ryhmien välillä, jotka joko olivat suorittaneet ulkomailla muuta opiskelua tai eivät. On kuitenkin myös hyvä huomioida, että opiskelijoita, jotka olivat suorittaneet ulkomailla muuta opiskelua (n = 745) oli

reilusti vähemmän kuin heitä, jotka eivät olleet suorittaneet yhtään muuta opiskelua ulkomailla (n = 1850).

Taulukosta 1 huomataan, että niitä opiskelijoita, jotka eivät olleet koskaan suorittaneet mitään muuta opiskelua ulkomailla eivätkä aikoneet suorittaa tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla, oli 1232 (66,6 %) kun taas niitä opiskelijoita, jotka eivät olleet suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla, mutta olivat suorittaneet tai aikoivat suorittaa tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla, oli 618 (33,4 %). Kyseiset luvut kuvastavat havaittuja frekvenssejä. Ryhmien odotetut frekvenssit ovat 1156,3 ja 693,7. Prosentuaalinen ero ryhmien välillä on 33,2 prosenttiyksikköä.

Sen sijaan taulukosta 1 nähdään, että niitä opiskelijoita, jotka olivat suorittaneet joskus muuta opiskelua ulkomailla, mutta eivät aikoneet suorittaa tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla, oli 390 (52,3 %) kun taas niitä opiskelijoita, jotka sekä olivat suorittaneet joskus muuta opiskelua ulkomailla että olivat suorittaneet tai aikoivat suorittaa tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla, oli 355 (47,7 %). Odotetut frekvenssit kyseisistä ryhmistä ovat 465,7 ja 279,3. Prosentuaalinen ero ryhmien välillä on 4,6 prosenttiyksikköä.

Tuloksista selviää, että havaittujen frekvenssien ja odotettujen frekvenssien erotus on 75,5. Ne opiskelijat, jotka olivat joskus suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla, olivat valmiimpia suorittamaan tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Tämän perusteella nollahypoteesi voidaan hylätä ja tutkimushypoteesi eli $H_1 = \text{Muu aikaisempi ulkomailla suoritettu opiskelu on yhteydessä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla}$, astuu voimaan.

4.2 Muun ulkomailla suoritettun opiskelun yhteys valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen

Toisessa tutkimuskysymyksessä vertailin valmiutta hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen niiden ryhmien välillä, jotka joko olivat suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla tai eivät. Tein vertailun riippumattomien tapausten t-testillä. Taulukosta 2 voidaan nähdä, että muuta opiskelua ulkomailla suorittaneiden ryhmässä oli 743 henkilöä ja muuta opiskelua ulkomailla suorittamattomien ryhmässä oli 1847 henkilöä. Tämä tarkoittaa sitä, että molemmissa ryhmissä on

riittävän monta tapausta, jotta riippumattomien tapausten t-testi pystytään tekemään (ks. luku 3.4).

TAULUKKO 2. Muuta ulkomailla suoritettua opiskelua suorittaneiden ja suorittamattomien ryhmien tiedot suhteessa valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin

	Oletko koskaan ollut ulkomailla muun opiskelun kuin korkeakouluopintojen vuoksi?	N	KA	KH
Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, lähden ulkomaille työnhakuun	Ei	1847	3,33	1,303
	Kyllä	743	2,99	1,322

KA = keskiarvo, KH = keskihajonta

Levenen testin tulokset osoittivat, että varianssit ovat yhtä suuret, koska $p = .161$, joten varianssit eivät eroa toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Tulokset luetaan siten riviltä *Varianssien yhtäläisyys oletettu* (ks. Liite 2).

Tuloksista voitiin nähdä, että muuta opiskelua ulkomailla suorittaneiden ryhmän (KA = 2.99, KH = 1.32) ja muuta opiskelua ulkomailla suorittamattomien ryhmän (KA = 3.33, KH = 1.30) (Taulukko 2) tulokset ulkomaille töihin hakeutumisen valmiuden suhteen erosivat riippumattomien tapausten t-testissä tilastollisesti erittäin merkitsevästi toisistaan, $t(2588) = 6,013$, $p < .001$ (ks. Liite 2). Ryhmien välinen keskiarvojen ero on 0.34. Opiskelijat, jotka olivat suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla ovat keskimäärin valmiimpia hakeutumaan töihin ulkomaille. Tämän perusteella nollahypoteesi voidaan hylätä ja tutkimushypoteesi eli $H_2 = \textit{Opiskelijat, jotka ovat suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla eroavat muista opiskelijoista valmiudessa hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen}$, astuu voimaan.

4.3 Korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla suoritettujen opintojen suorittamisen valmiuden yhteys valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä vertailin valmiutta hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen niiden ryhmien välillä, jotka joko olivat valmiita suorittamaan korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla tai eivät. Tein vertailun tässäkin tapauksessa riippumattomien tapausten t-testillä. Taulukosta 3 nähdään, että ryhmässä, jossa opiskelijat, jotka olivat valmiita suorittamaan korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla, oli 1109 henkilöä ja heitä, jotka eivät olleet eivätkä aikoneet suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla oli 1723. Tämä osoittaa molempien ryhmien riittävän koon, joka toimii yhtenä riippumattomien tapausten t-testin edellytyksenä (ks. luku 3.4).

TAULUKKO 3. Korkeakoulututkintoon liittyviä ulkomailla suoritettuja opintoja suorittaneiden/aikovien ja suorittamattomien ryhmien tiedot suhteessa valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin

	Oletko suorittanut tutkintoosi liittyviä opintoja tai harjoittelua ulkomailla?	N	KA	KH
Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, lähden ulkomaille työnhakuun	Ei	1723	3,67	1,215
	Kyllä tai aikeissa	1109	2,44	1,132

KA = keskiarvo, KH = keskihajonta

Levenen testin tulokset osoittivat, että varianssit eivät ole yhtä suuret, vaan ne eroavat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan, koska $p = .001$. Tästä syystä tutkimustuloksia täytyy tarkastella riviltä *Varianssien yhtäläisyyttä ei oletettu*, jossa varianssien yhtäsuuruutta ei huomioitu (ks. Liite 3).

Tuloksista voitiin nähdä, että korkeakoulututkintoon liittyviä ulkomailla suoritettuja opintoja suorittaneiden tai sitä aikovien ryhmän (KA = 2.44, KH = 1.132) ja niiden ryhmän, jotka eivät olleet eivätkä aikoneet suorittaa tutkintoon

liittyviä opintoja ulkomailla (KA = 3.67, KH = 1.215) (Taulukko 3) tulokset ulkomaille töihin hakeutumisen valmiuden suhteen erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi toisistaan, $t(2482.474) = 27.357$, $p < .001$ (ks. Liite 3). Ryhmien välinen keskiarvojen ero on 1.23. Opiskelijat, jotka olivat suorittaneet tai aikoivat suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla ovat keskimäärin valmiimpia hakeutumaan töihin ulkomaille. Tämän perusteella nollahypoteesi voidaan hylätä ja tutkimushypoteesi eli $H_3 = \textit{Opiskelijat, jotka ovat valmiita suorittamaan korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla eroavat muista opiskelijoista valmiudessa hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen}$, astuu voimaan.

5 POHDINTA

Tässä osiossa kerron tutkimukseni tulosten johtopäätöksistä sekä jatkotutkimusehdotuksista. Lisäksi avaan tutkimukseni eettisyyttä ja arvioin sen luotettavuutta.

5.1 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tutkin muun ulkomailla suoritetun opiskelun yhteyttä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Lisäksi tutkin muun ulkomailla suoritetun opiskelun sekä korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla suoritettujen opintojen suorittamisen valmiuden yhteyksiä valmiuteen hakeutua töihin ulkomaille.

Tuloksista selvisi, että muulla ulkomailla suoritetulla opiskelulla on tilastollisesti merkitsevä yhteys valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Ne opiskelijat, jotka olivat joskus suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla, olivat valmiimpia suorittamaan tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla, kuin he, jotka eivät olleet koskaan suorittaneet mitään muuta opiskelua ulkomailla.

Lisäksi tuloksista selvisi, että opiskelijat, jotka olivat suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla ovat keskimäärin valmiimpia hakeutumaan töihin ulkomaille, kuin he, jotka eivät olleet koskaan suorittaneet mitään muuta opiskelua ulkomailla. Näiden ryhmien erot suhteessa valmiuteen hakeutua töihin ulkomaille, olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä.

Myös opiskelijat, jotka olivat suorittaneet tai aikoivat suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla ovat keskimäärin valmiimpia hakeutumaan töihin ulkomaille, kuin he, jotka eivät olleet eivätkä aikoneet suorittaa tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Näiden ryhmien erot suhteessa valmiuteen hakeutua töihin ulkomaille, olivat myös tilastollisesti erittäin merkitseviä.

Vaikka kaikkien tutkimuskysymysten kohdalla tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä, ne eivät kuitenkaan kerro kausaalisuudesta eli syy-seuraus -suhteesta. Tulokset sen sijaan kertovat korrelaatiosta eli tilastollisesta riippuvuudesta muuttujien välillä. Muuttujien välillä on siis tilastollinen riippuvuus kaikkien tutkimuskysymysten kohdalla, mutta muuttujien syy-seuraus -suhteesta eli tulosten yhteyden suunnasta ei voi vetää tarkempia johtopäätöksiä. Muuttujien välillä voi siis olla muita vaikuttavia tekijöitä, jotka selittävät muuttujien välisiä korrelaatioita. (Vilkkä, 2007)

Tulosten pohjalta voi kuitenkin todeta, että muuhun ulkomailla suoritettuun opiskeluun kannattaa kannustaa ja siihen kannattaa panostaa, koska sillä voi olla vaikutusta sekä valmiuteen suorittaa korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla että valmiuteen hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen. Esimerkiksi lukiokoulutuksen aikaiset opiskelijavaihdot tai erilaiset kielikurssit ja kesäkoulut ulkomailla voivat siis rohkaista opiskelijoita lähtemään opiskelijavaihtoon myös korkeakouluopintojen aikana sekä mahdollisesti kannustaa hakeutumaan töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen. Tässä tapauksessa muu ulkomailla suoritettu opiskelu voi siis lisätä opiskelijoiden minäpystyvyyttä ja pystyvyyssuskomuksia, jotka rohkaisevat opiskelijoita kansainväliseen liikkuvuuteen myös jatkossa. Vaikka muusta ulkomailla suoritetusta opiskelusta ei ole tiettävästi tehty vastaavanlaista tutkimusta, on tutkimukseni tulokset kuitenkin linjassa sen suhteen, että ulkomailla opiskelu ennustaa myös myöhempää ulkomailla suoritettua opiskelua (ks. luku 2.2.2).

Myös korkeakoulututkintoon liittyvien opintojen suorittamisella voi olla vaikutusta valmiuteen hakeutua töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen. Tulokset siis vahvistavat jo aiempaa tutkimusta muun muassa liikkuvuusorientaation yhteydestä valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen (ks. luku 2.2.2) sekä ulkomailla opiskelun vaikutuksesta ulkomailla työskentelyn todennäköisyyden lisääntymiseen (ks. luku 2.3).

Tulosten pohjalta voi siis pohtia sitä mahdollisuutta, että muu ulkomailla suoritettu opiskelu voisi mahdollisesti lisätä ja edistää kansainvälistä liikkuvuutta myös korkeakouluopinnoissa sekä työelämässä. Toisaalta tutkimukseni tulokset voivat yhtä hyvin puoltaa sitä, että ne opiskelijat, jotka ovat valmiita suorittamaan korkeakoulututkintoon liittyviä opintoja ulkomailla tai ovat valmiita hakeutumaan töihin ulkomaille valmistumisen jälkeen, ovat myös halukkaampia suorittamaan

muuta opiskelua ulkomailla. Tämä johtuu siitä, että tulokset eivät kerro yhteyden suuntaa, ainoastaan olemassa olevan yhteyden.

Tätä tutkimusta voisikin jatkaa tarkastelemalla tutkimusmuuttujien kausaalisuutta eli syy-seuraus -suhdetta. Voisi olla kiinnostava nähdä, onko muulla ulkomailla suoritettulla opiskelulla todella vaikutusta korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla suoritettujen opintojen suorittamiseen. Myös muun ulkomailla suoritettun opiskelun sekä korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla suoritettujen opintojen vaikutukset valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen olisivat kiinnostavia. Jälkimmäisessä tapauksessa olisi mielekästä tarkastella muuttujien vaikutuksia erikseen suhteessa valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin, mutta myös muuttujien yhteisvaikutuksen tarkastelu toisi tutkimukseen kiinnostavaa lisäarvoa.

Tässä tutkimuksessa ei vertailtu muun ulkomailla suoritettun opiskelun ja korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla suoritettujen opintojen tuloksia keskenään suhteessa valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin valmistumisen jälkeen. Tämä johtui siitä, että 2. ja 3. tutkimuskysymyksiä tutkittiin erikseen ja niissä käytetty analyysimenetelmä eli riippumattomien tapausten t-testi ei sovellu useamman muuttujan vertailemiseen suhteessa tutkittavaan muuttajaan. 2. ja 3. tutkimuskysymyksen erillisiä tuloksia vertailtaessa voi kuitenkin huomata, että korkeakoulututkintoon liittyviä ulkomailla suoritettuja opintoja suorittaneiden tai niitä aikovien keskiarvo suhteessa valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin, on pienempi kuin heidän, jotka ovat joskus suorittaneet muuta opiskelua ulkomailla. Korkeakoulututkintoon liittyvillä ulkomailla suoritetuilla opinnoilla voidaan siis nähdä olevan hieman enemmän vaikutusta valmiuteen hakeutua ulkomaille töihin. Riippumattomien tapausten t-testi ei kuitenkaan ota huomioon muuttujien yhteisvaikutuksia ja taustalla vaikuttavia muuttujia, joten tätä johtopäätöstä ei voida suoraan olettaa. Muuttujien kunnollinen vertaileminen siis vaatii erilaisen analyysimenetelmän, joka soveltuu juuri sitä tarkoitusta varten. Tämä on siis myös hyvä jatkotutkimusehdotus.

5.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Olen tehnyt tutkimuksen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) *Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita* hyödyntäen. Peruseriaatteet hyvälle

tieteelliselle käytännölle ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Luotettavuuden tarkoitus on varmistaa tieteellisen toiminnan laatu niin suunnittelussa, menetelmissä, analyseissä kuin voimavarojen käytössä. Rehellisyys viittaa tieteellisen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Jotta tutkimuksessa toteutuisi rehellisyyden osuus hyvän tieteellisen käytännön periaatteista, on tieteellistä toimintaa myös syytä raportoida ja viestiä siitä ”avoimesti, oikeudenmukaisesti, puolueettomasti ja yksityiskohtia salaamatta” (s. 12). Arvostusta osoitetaan muun muassa kollegoita, tieteellisen toiminnan osapuolia ja yhteiskuntaa kohtaan. Vastuunkannon osuus kattaa koko tieteellisen toiminnan elinkaaren eli aina ideasta lähtien päättyen tutkimuksen julkaisemiseen ja vaikutuksiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023)

Tutkimuksessa olen käyttänyt luotettavia lähteitä ja viittaukset olen tehnyt huolellisuutta ja asianmukaisuutta noudattaen. Myös aineiston analyysin ja tulosten raportoinnin olen tehnyt huolellisesti, avaten analyysin vaiheita ja tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksen tulosten kertomisessa olen hyödyntänyt taulukoita, jotka havainnollistavat tuloksia.

Olen ladannut valmiin aineiston Aila-tietoarkistosta, joka on Tampereen yliopiston ylläpitämä palvelu tutkimukseen soveltuvan tutkimusaineiston arkistointiin ja välittämiseen (Tietoarkisto, n.d.a.). Tietoarkisto vaatii aineistojen käytön ilmoitetun käyttötarkoituksen mukaisesti ja sen päätyttyä aineisto on hävitettävä asianmukaisesti (Tietoarkisto, n.d.b.), jonka mukaan olen toiminut.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa määrällisen tutkimuksen yhteydessä puhutaan usein validiteetin ja reliabiliteetin käsitteistä. Lyhykäisyydessään validiteetti kuvastaa pätevyyttä eli sitä, onko mitattu sitä, mitä piti mitata (Vehkalahti, 2014; Vilkkä, 2007).

Tutkimuksessani käytetyt muuttujat olivat peräisin valmiista aineistosta, joten koko tutkimukseni aihe on lähtöisin siitä. Tutkimukseni kuvastaa siis juuri tutkimukseni muuttujia, joten oletuksena on, että olen tutkinut juuri sitä, mitä oli tarkoituskin tutkia. Toisaalta valmiit muuttujat toivat haasteita niiden tulkintaan. Esimerkiksi muuhun ulkomailla suoritettuun opiskeluun liittyvä muuttuja oli osittain oman tulkintani varassa muun muassa sen suhteen, liittyykö se kaikkeen ulkomailla suoritettuun opiskeluun, joka ei liity korkeakouluopintoihin. Oma tulkintani siis kohdistuu siihen, että muu ulkomailla suoritettu opiskelu kuvastaa kaikkea ulkomailla suoritettua opiskelua, joka ei liity korkeakouluopintoihin.

Toisaalta tämä ei kuitenkaan vaikuta itse tutkimuksen validiteettiin, koska olen hyödyntänyt nimenomaan valmiita muuttujia, joiden pohjalta olen tehnyt tutkimuksen.

Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan lyhykäisyydessään tutkimuksen luotettavuutta tai tarkkuutta eli sitä, miten tarkasti on mitattu (Vehkalahti, 2014). Vilkan (2007) mukaan reliabiliteetti kuvastaa tulosten pysyvyyttä eli toistettaessa tutkimus uudelleen, tulisi tulosten olla täsmälleen samat.

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa se, että aineisto on vuoden 2014 opiskelijatutkimus ja tutkimusaineisto on kerätty jo vuonna 2013. Tutkimusaineisto on siis jo kymmenen vuotta vanha, joten tältä osin tutkimukseni ei tavoita täysin tuoretta tietoa. Tutkimukseni kuitenkin auttaa hahmottamaan muun ulkomailla suoritettun opiskelun yhteyden kansainväliseen liikkuvuuteen korkeakoulussa ja myöhemmin työelämässä, mikä on määrällisen tutkimuksen tavoin yleistettävissä. Jos samanlaisilla muuttujilla suoritettaisiin uusi kysely ja kerättäisiin uusi aineisto, olisivat tulokset siis todennäköisesti samankaltaisia.

LÄHTEET

- Anttonen, M. & Tillaeus, J. (24.10.2023). Yhä useampi opiskelija valitsee kansainvälisen vaihto-opiskelun sijasta työnteon. YLE. <https://yle.fi/a/74-20056824>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
<http://ovidsp.ovid.com.libproxy.tuni.fi/ovidweb.cgi?T=JS&CSC=Y&NEWS=N&PAGE=fulltext&AN=00006832-197703000-00002&D=ovft>
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. Teoksessa J. G. Richardson (toim.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (s. 241–258). Greenwood Press.
https://home.iitk.ac.in/~amman/soc748/bourdieu_forms_of_capital.pdf
- Garam, I. (2000). *Kansainvälisyyttä käytännössä: suomalaisten vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomailla opiskelusta*. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätö Otus.
- Kelhä, M. (2023). *Miksi kansainvälisyysosaamisesta pitää puhua?* Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/blogi/miksi-kansainvalisyysosaamisesta-pitaa-puhua>
- Koikkalainen, S. (2014). Korkeasti koulutettujen suomalaisten kokemuksista Euroopan unionin työmarkkinoilla. *Migration-Muuttoliike*, 41(1), 15–20.
<https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/89920>
- Nummenmaa, L. (2023). *Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät*. (Uudistettu laitos). Tammi.
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma9911416316605973
- Nummenmaa, L., Holopainen, M. & Pulkkinen, P. (2019). *Tilastollisten menetelmien perusteet*. (1.-5. painos.) Sanoma Pro Oy.
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma9911254883805973

- Opetushallitus. (8.4.2024). *Korkeakouluopiskelijoiden ulkomaanjaksojen määrä ei yllä huippuvuosien tasolle – ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välinen kehitys liikkuvuuksissa on eriytynyt.*
<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2024/korkeakouluopiskelijoiden-ulkomaanjaksojen-maara-ei-ylla-huippuvuosien-tasolle>
- Opetushallitus. (12.4.2021). *Vuoden 2020 tilastot: korona pudotti odotetusti opiskelijoiden ulkomaanjaksojen määrää.*
<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/vuoden-2020-tilastot-korona-pudotti-odotetusti-opiskelijoiden-ulkomaanjaksojen-maaraa>
- Opetushallitus. (n.d.a.). *Tilastoja korkeakouluopiskelijoiden ulkomaanjaksoista.*
Haettu 17.4.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot/tilastoja-korkeakouluopiskelijoiden-ulkomaanjaksoista>
- Opetushallitus. (n.d.b.). *Mikä on Erasmus+ -ohjelma?* Haettu 17.4.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/ohjelmat/mika-erasmus-ohjelma>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021). *Opetus- ja koulutussanasto (OKSA).*
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162845/OKM_2021_10.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2014). *Opiskelijatutkimus 2014: Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:10.* <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-285-2>
- Penttinen, L., Kosonen, T. & Tuononen, M. (2017). *Opiskelijavaihdosta kansainvälistyville työurille – yhdenvertaisten mahdollisuuksien opintopolku? Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:31.*
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-489-4>
- Petzold, K. & Peter, T. (2015). *The social norm to study abroad: Determinants and effects. Higher Education, 69(6), 885–900.*
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/176jdv/cdi_proquest_miscellaneous_1686417556
- Potila, A-K., Moisio, J., Ahti-Miettinen, O., Pyy-Martikainen, M. & Virtanen, V. (2017). *Opiskelijatutkimus 2017: Eurostudent VI -tutkimuksen keskeiset tulokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:37.*
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-500-6>

- Saari, J., Koivuranta, S. & Nevalainen, E. (2023). Eurostudent VIII – Opiskelijatutkimus 2022. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:34*.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-988-2>
- Taajamo, M. (1999). *Ulkomailla opiskelu – kulttuurinen kehitystehtävä*.
Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Teeri, T. (2019). Jokaiselle mahdollisuus kansainvälistymiseen. Selvityshenkilön raportti kansainvälisen liikkuvuuden kaksinkertaistamisesta koulutuksessa. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:15*.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-637-9>
- Tietoarkisto. (n.d.a.). *Tietoarkisto organisaationa*.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/#tietoarkisto-organisaationa>
- Tietoarkisto. (n.d.b.). *Aineistojen käyttö ja lataaminen*.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/aineistot/aineistojen-kaytto-ja-lataaminen/>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Vehkalahti, K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Finn Lectura.
- Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi.
https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Zafar, A. (2019). Aivovuoto Suomessa – Todellinen uhka vai myytti? *Migration - Muuttoliike*, 44(4), 15–22. <https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/89398>

LIITTEET

Liite 1: Kuvakaappaukset aineiston alkuperäisistä muuttujista vastausvaihtoehtoineen

4.10a Oletko koskaan ollut ulkomailla muun opiskelun kuin korkeakouluopintojen vuoksi?

Kyllä, Ei

- a. Tekemässä tutkimusta tai opintomatalla
- b. Harjoittelussa/työharjoittelussa
- c. Summer schoolissa tai vastaavassa
- d. Kielikurssilla
- e. Muu opiskelu

4.1 Oletko suorittanut tutkintoosi liittyviä opintoja tai harjoittelua ulkomailla?

- Kyllä olen
- En, mutta olen aikeissa lähteä
- En, enkä ole aikeissa lähteä

1.13 Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa mielipidettäsi?

Valitse kaikista kohdista sinulle sopivin vaihtoehto.

Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä, Ei samaa eikä eri mieltä, Eri mieltä, Täysin eri mieltä

- h. Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, lähdän ulkomaille työnhakuun

Liite 2: Toisen tutkimuskysymyksen Levenen testin ja riippumattomien tapausten t-testin taulukko

TAULUKKO 4. Levenen testi ja riippumattomien tapausten t-testi: Muu ulkomailla suoritettu opiskelu ja valmius hakeutua ulkomaille töihin

		Levenen testi varianssien yhtäläisyydelle		T-testi		
		F	p-arvo	t	df, vapausasteet	Kaksisuuntainen p
Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, lähdän ulkomaille työnhakuun	Varianssien yhtäläisyys oletettu	1,962	,161	6,013	2588	<,001
	Varianssien yhtäläisyyttä ei oletettu			5,976	1352,285	<,001

Liite 3: Kolmannen tutkimuskysymyksen Levenen testin ja riippumattomien tapausten t-testin taulukko

TAULUKKO 5. Levenen testi ja riippumattomien tapausten t-testi: Korkeakoulututkintoon liittyvien ulkomailla suoritettujen opintojen suorittamisen valmius ja valmius hakeutua ulkomaille töihin

		Levenen testi varianssien yhtäläisyydelle		T-testi		
		F	p-arvo	t	df, vapausasteet	Kaksisuuntainen p
Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, lähdän ulkomaille työnhakuun	Varianssien yhtäläisyys oletettu	10,691	,001	26,940	2830	<,001
	Varianssien yhtäläisyyttä ei oletettu			27,357	2482,474	<,001